

Z życia branży

ZIEMNIAK NA PODKARPACIU

POTATO ON THE PODKARPACIE REGION

mgr inż. Anna Moskal, mgr inż. Michał Pakła, mgr inż. Katarzyna Sitek
Podkarpacki Ośrodek Doradztwa Rolniczego, ul. Suszyckich 9, 36-040 Boguchwała
anna.moskal@podrb.pl

Streszczenie

W 2016 r. areał uprawy w woj. podkarpackim wynosił ponad 24 tys. ha, tj. ok. 8% powierzchni krajowej, poziom plonowania zaś 252 dt/ha (w Polsce 285 dt/ha). Ziemniaki uprawia się głównie na cele jadalne na wczesny zbiór. Uprawy takie koncentrują się w pow. jarosławskim (gminy Radymno i Chłopice) i mieleckim (Padew Narodowa), a na surowiec do przemysłu przetwórczego – głównie w dębickim. Najczęściej wybieranymi odmianami są: Lord, Riviera, Carrera, Bellarosa, Denar, Miłek, Red Sonia, Vineta. Bellarosa i Tajfun są kierowane na eksport do Rumunii. Plon handlowy ziemniaków bardzo wczesnych i wczesnych waha się w granicach 100-250 dt/ha. W Padwi Narodowej produkcja jest prowadzona również z wykorzystaniem osłon. Uprawa ziemniaków wiąże się tu z wielopokoleniową tradycją od czasów II wojny światowej. Padew była pionierem w uprawie ziemniaka wczesnego na rynek. Temu kierunkowi sprzyja położenie geograficzne w Kotlinie Sandomierskiej. Ze względu na gleby lekkie i brak melioracji występują problemy z zapewnieniem odpowiednich warunków wilgotnościowych w okresie wegetacji. Problemem również są szkodniki glebowe. Dużą rolę odgrywa Podkarpacki ODR w Boguchwale. Od trzech lat prowadzi się tu doświadczenia w ramach Porejestrowego Doświadczalnictwa Odmianowego ziemniaków z grupy średnio wczesnych i średnio późnych.

Słowa kluczowe: Podkarpacie, ziemniak

Abstract

In the Podkarpackie province, the area of cultivation in 2016 amounted to over 24 thousand ha, i.e. about 8% of the national area, the yield level was 25.2 t/ha (in Poland 28.5 t/ha). In this region, the main direction of potato production is edible potatoes for the early harvest. Such production is concentrated in the area Jarosław (commune of Radymno and Chłopice) and Mielec (Padew Narodowa). Farms focusing on the production of raw material for the processing industry are located mainly in Dębica. The most frequently chosen cultivars are Lord, Riviera, Carrera, Bellarosa, Denar, Miłek, Red Sonia, and Vineta. Cultivars Bellarosa and Tajfun are directed to export to Romania. The commercial yield of very early and early potatoes varies between 10-25 t/ha. In Padew Narodowa, production is also conducted under covers. Cultivation of potatoes is associated with a multigenerational tradition since the Second World War. Padew was a pioneer in the commercial production of early potatoes. The geographic location in the Sandomierz Basin favors this direction. Due to light soils and lack of drainage, there are problems with ensuring proper humidity during the growing season. Soil pests also impose a problem. Local agricultural advisory center (ODR) placed in Boguchwała play important role in the dissemination of good agricultural practice and conducts field experiments included in the Post-registration Variety Experimentation of potatoes from the group of medium-early and mid-late.

Keywords: Podkarpackie province, potato

Uprawa ziemniaków w województwie podkarpackim wynika z wielopokoleniowej tradycji uprawy tego gatunku, ale również z możliwości wszechstronnego wykorzystania plonu zarówno do bezpośredniej konsumpcji, jak i na cele przemysłowe.

Powierzchnia i plony

W 2016 r. areal uprawy ziemniaków w kraju wynosił blisko 312 tys. ha, a w województwie podkarpackim ponad 24 tys. ha, tj. ok. 8% powierzchni krajowej, poziom plonowania zaś w Polsce sięgał 285 dt/ha, podczas gdy w województwie podkarpackim 252 dt/ha (GUS 2016). Stabilizacja, a nawet nieznaczny wzrost powierzchni uprawy ziemniaków w ostatnich dwóch latach przelamuje wieloletnią tendencję spadkową. Wzrost arealu dotyczy głównie gospodarstw specjalizujących się w uprawie ziemniaków na większych powierzchniach.

Na Podkarpaciu ziemniaki uprawiane są głównie na cele jadalne, przede wszystkim na wczesny zbiór. Uprawy takie koncentrują się w powiecie jarosławskim i mieleckim, natomiast jako surowiec do przemysłu przetwórczego – głównie w powiecie dębickim.

Ziemniaki jadalne bardzo wczesne i wczesne

W powiecie jarosławskim towarowa uprawa ziemniaków bardzo wczesnych i wczesnych z zastosowaniem agrowłókniny i folii perforowanej prowadzona jest głównie w gminach Radymno i Chłopice. Temu kierunkowi produkcji w powiecie sprzyjają warunki glebo-

wo-klimatyczne. Gleby, na których uprawiane są ziemniaki wczesne, należą do bardzo dobrych i dobrych. Wczesną wiosną szybko ogrzewają się ze względu na ciemną barwę. Sprzyjające uprawie ziemniaków są warunki mikroklimatyczne, w tym również rozkład opadów zapewniający właściwe pokrycie potrzeb wodnych roślin w okresie wzrostu i rozwoju.

O powodzeniu uprawy na wczesny zbiór decyduje dobór odpowiedniej odmiany. Najczęściej wybieranymi odmianami są: Lord, Riviera, Carrera, Bellarosa i Denar. Plon handlowy ziemniaków bardzo wczesnych i wczesnych waha się w granicach 100-250 dt/ha. Rolnicy zaopatrują okoliczne hurtownie oraz sprzedają ziemniaki na giełdach rolno-towarowych, m.in. w Krakowie, Lublinie, Rzeszowie, Sandomierzu oraz na mniejszych placach targowych. Obserwuje się, że w gospodarstwach specjalizujących się w produkcji ziemniaków ze względu na wysoką jej opłacalność w stosunku do innych roślin rolniczych w ramach programów pomocowych inwestują w specjalistyczny sprzęt uprawowy oraz budują lub modernizują budynki gospodarcze z przeznaczeniem na przechowanie.

Problemem w uprawie ziemniaków z wykorzystaniem okryw jest ich niszczenie przez zwierzyńnię łowną.

Drugim rejonem w województwie podkarpackim, gdzie koncentruje się uprawa ziemniaków na bardzo wczesny zbiór, jest powiat mielecki, głównie gmina Padew Narodowa. Produkcja jest tam również prowadzona z

wykorzystaniem osłon. Na tym terenie uprawa wiąże się z wielopokoleniową tradycją już od czasów II wojny światowej. Śmiało można powiedzieć, że Padew Narodowa była pionierem w uprawie ziemniaka wczesnego na rynek. Temu kierunkowi produkcji sprzyja położenie geograficzne w Kotlinie Sandomierskiej.

W ubiegłym roku pierwsze partie ziemniaków bardzo wczesnych, za które można było uzyskać wysoką cenę, były oferowane już pod koniec maja. Plony kształtowały się na poziomie 80-90 dt/ha. Kierowane były one na rynki ościenne, m.in. do Mielca, Tarnowa, Baranowa Sandomierskiego, Nowej Dęby i Majdanu Królewskiego. Oprócz tego rolnicy dostarczają codziennie świeże partie ziemniaków do lokalnych sklepów, a także na targowiska i bazy.

Najczęściej uprawianymi odmianami w latach wcześniejszych były Pierwiosnek, Irys, Fresco i Drop, a także obecnie popularne Lord, Denar, Mitek, Viviana, Vineta i Red Sonia. Bellarosa i Tajfun są kierowane na eksport do Rumunii. Spośród odmian średnio późnych najbardziej popularne są Jelly i Syrena, których plony kształtują się na poziomie 500-600 dt/ha.

Ze względu na gleby lekkie i brak melioracji występują problemy z zapewnieniem odpowiednich warunków wilgotnościowych w okresie wegetacji. Problemem również są szkodniki glebowe, które pogarszają w dużej mierze jakość plonu.

Celem popularyzacji uprawy ziemniaków w Padwi Narodowej cyklicznie w drugim tygodniu września organizowane jest święto ziemniaka. W ubiegłym roku odbyło się ono pod hasłem „Poznaj tajemnice smaku padewskich ziemniaków”. Impreza cieszy się bardzo dużym zainteresowaniem wśród rolników i lokalnej społeczności. Prezentowane są różne odmiany oraz potrawy, które można degustować. Trzeba tutaj dodać, że padewskie ziemniaki nie ciemnieją po ugotowaniu, ponieważ „szybko są zjadane”. Walory smakowe ziemniaków są także doceniane za granicą. Importerzy twierdzą, że „padewskie ziemniaki czuć naturą”.

W Padwi Narodowej zlokalizowane jest jedno z dwóch gospodarstw nasiennych ziemniaka na Podkarpaciu, które co roku

oferuje producentom bogatą ofertę odmian do uprawy.

Ziemniak na frytki i do przetwórstwa

Rolnictwo podkarpackie charakteryzuje się dużym rozdrobnieniem gospodarstw, co powoduje trudności z oferowaniem dużych partii jednolitego surowca do zakładów przetwórczych.

Odbiorcą dużych partii ziemniaków, głównie na frytki, jest Przedsiębiorstwo Przemysłu Chłodniczego Fritar S.A., będące największym polskim producentem frytek ziemniaczanych i jednym z głównych krajowych producentów mrożonych wyrobów owocowo-warzywnych.

Dostawy są realizowane na zasadzie umów kontraktacyjnych, co według rolników zapewnia stabilny dochód. Uprawa ziemniaków z przeznaczeniem na frytki koncentruje się głównie w gminie Żyraków i Czarna. Wśród odmian najczęściej uprawianych na ten cel są Fresco, Innovator, Sagitta, a także odmiany z katalogu CCA: Markies i Fontane.

W powiecie dębickim od 2011 r. funkcjonuje „Stowarzyszenie Ziemniak Dębicki”, które skupia producentów ziemniaków i kilka podmiotów działających bezpośrednio na rynku rolnym. Głównym celem Stowarzyszenia jest minimalizowanie ryzyka ekonomicznego członków oraz dostarczanie wysokiej jakości produktu odbiorcy finalnemu. Cel ten realizowany jest przez:

- przygotowanie zbiorowej oferty skierowanej do znaczących odbiorców – przemysłu przetwórczego, hurtowni, firm pakujących;
- dostosowanie produkcji do wymagań rynku i preferencji konsumenta;
- prowadzenie działań promocyjnych z wykorzystaniem nazwy rejonu produkcji;
- wspólne wykorzystanie posiadanych maszyn i urządzeń oraz zakupy środków do produkcji.

Stowarzyszenie jest organizatorem regularnych spotkań i szkoleń. Coroczne warsztaty pod hasłem „Ziemniak w Biznesie – Biznes w Ziemniaku” umożliwiają zrzeszonym i niezrzeszonym producentom z regionu bezpośredni kontakt ze specjalistami branży ziemniaczanej, reprezentantami firm nasiennej, instytutów naukowo-badawczych i obsługi rolnictwa.

Stowarzyszenie oferuje szeroki wybór odmian ziemniaka o wysokich parametrach jakościowych i w różnych typach konsumpcyjnych. Dzięki zaopatrzeniu ziemniaków w obowiązujące certyfikaty fitosanitarne możliwy jest ich eksport.

Współpraca z oddziałem IHAR-PIB w Boninie

W powiecie leskim od 1993 r. w ramach współpracy mgr Ireny Stypy z IHAR-PIB, zajmującej się kolekcją odmian w Boninie, z jednym z gospodarstw powiatu leskiego badane były coraz to nowe, wchodzące do rejestru odmiany ziemniaka. Badania prowadzono pod kątem praktycznym, czyli oceny poziomu plonowania, smaku, odporności na choroby oraz przydatności do przechowywania. Kwalifikowane sadzeniaki w liczbie ok. 40 szt. przesyłano i wysadzano na minipoletkach.

Ziemniaki przekazuje się indywidualnym odbiorcom na cele konsumpcyjne. Co roku uprawiane są na powierzchni od 1,50 do 1,80 ha, co w warunkach podgórskich stanowi już znaczący obszar. Doświadczenia prowadzi się z 15-20 odmianami z różnych grup wczesności. Średnie plony ziemniaków z poletek kształtują się na poziomie 280-300 dt/ha. Corocznie plony są szacowane zgodnie z zaleceniami oceny wg COBORU (PDO) przy udziale specjalistów z Powiatowego Zespołu Doradztwa Rolniczego w Lesku.

Odmiany ziemniaka uprawiane w gospodarstwie prezentowane są na wystawach, dożynkach, Święcie Pieczonego Ziemniaka i cieszą się bardzo dużym zainteresowaniem rolników i konsumentów. Właściciele gospodarstwa bardzo chętnie dzielą się z okolicznymi rolnikami, studentami i uczniami szkół rolniczych swoją wiedzą i doświadczeniem na temat użytkowania różnych odmian oraz doboru środków ochrony roślin do warunków klimatyczno-glebowych tego regionu

Doświadczenia w Boguchwale

Od wielu lat nie małą rolę w promowaniu prawidłowej technologii uprawy ziemniaków odgrywa Podkarpacki Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Boguchwale. Na polu doświadczalnym prowadzone były i są nadal doświadczenia dotyczące plonowania i prezentacji najnowszych odmian. Od trzech lat

prowadzi się doświadczenia w ramach badań Porejestrowego Doświadczalnictwa Odmianowego ziemniaków z grupy średnio wczesnych i średnio późnych. W ramach PDO badana jest wartość gospodarcza odmian.

Fot. 1. Prezentacja odmian ziemniaka na stoisku targowym PODR w Boguchwale (fot. T. Erlichowski)

Fot. 2. Prezentacja odmian na stole (fot. T. Erlichowski)

Fot. 3. Kolorowe ziemniaki na targach w Boguchwale (fot. T. Erlichowski).

Fot. 4 i 5. Doświadczenia z ziemniakami i gęstością sadzenia na polu doświadczalnym PODR w Boguchwale w 2016 r. (fot. A. Bielańska)

Fot. 6 i 7. PDO – porównanie plonowania nowych jadalnych odmian ziemniaka w 2017 r. grupa średnio wczesne i średnio późne na polu doświadczalnym PODR w Boguchwale (fot. jw.)

Podkarpacki Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Boguchwale ponad 30 lat współpracuje z oddziałem IHAR-PIB w Młochowie w ramach doświadczeń polowych, których celem jest ocena rodów hodowlanych pod względem odporności na zarazę ziemniaka. Prowadzone doświadczenia pozwalają zweryfikować wyhodowane przez Instytut rody hodowlane ziemniaka, czy są wystarczająco odporne, aby nie ulec porażeniu w warunkach silnej naturalnej presji infekcyjnej.

Rolnicy, studenci, doradcy rolni oraz osoby zainteresowane uprawą ziemniaków mogą zapoznać się z naszymi doświadczeniami podczas corocznej imprezy promocyjno-handlowej Dni Otwartych Drzwi organizowanej przez PODR w Boguchwale.

Artykuł opracowano na podstawie informacji pozyskanych od doradców PODR w Boguchwale z powiatu jarosławskiego (Henryka Kojdera i Eweliny Łatki), mieleckiego (Józefa Kawika) i leskiego (Zdzisławy Mindy).